

Nr 136

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar, m. m.; given Stockholms slott den 7 april 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sigurd Lindholm

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga vissa ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings- och pensionsförfattningar. Vissa av ändringarna är föranledda av riksdagens redan fattade beslut eller avhängiga av bifall till förslag, som i tidigare propositioner framlagts för årets riksdag. Andra ändringar påkallas för lösning av vissa särskilda frågor, som varit föremål för beredning inom civildepartementet, såsom frågan om genomförandet av 1956 års riksdags principbeslut om en tjänstebostadsreform och om ersättning till vissa deltagare i kurser i företagsdemokrati m. m.

Vidare redovisas för riksdagen vissa tilltänkta ändringar i den s. k. bilersättningskungörelsen.

Slutligen framlägges förslag om förbättring av vissa skadeståndslivräntor och om pensionsrätt för vissa personer.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 april
1961.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för civildepartementet, statsrådet Lindholm, frågor om vissa *ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar, m. m.* samt anför därvid följande.

I olika tidigare propositioner till årets riksdag har framlagts förslag, som föranleder ändringar i gällande statliga avlöningsreglementen och statens allmänna tjänstepensionsreglemente m. m.

Förslag av här avsedd natur har sålunda framlagts i bl. a. årets statsverksproposition (VIII ht, p. 123) samt prop. 1961:47 angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., prop. 1961:82 angående handeldgymnasieutbildningen samt anslag för budgetåret 1961/62 till de statsunderstödda handeldgymnasierna och prop. 1961:116 angående vissa organisationsfrågor inom skolväsendet m. m. I anslutning till de i dessa propositioner framlagda förslagen har begärts riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade författningsändringar.

Vidare föreslås i prop. 1961:83 angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa högskolor, att handelshögskolan i Göteborg skall förstatligas fr. o. m. den 1 juli 1961. I prop. 1961:88 med förslag till åtgärder för förbättring av rekryteringen till polisväsendet m. m. föreslås bl. a. inrättande fr. o. m. den 1 januari 1962 av en särskild aspirantorganisation för rekryteringspersonalen inom polisväsendet.

I prop. 1961:80 med förslag till lag om redareavgift för sjöfolks pensionering, m. m. föreslås införande av en särskild till övrig socialförsäkring anpassad sjöfolkspensionering. Förslaget medför behov av viss ändring i 4 § tilläggsbestämmelserna till statens allmänna tjänstepensionsreglemente.

Vid 1957 års riksdag fattades principbeslut om en reform av den territoriella pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen i riket (prop. 153, SU 175, rskr 388). Reformen avses skola genomföras den 1 januari 1962 och medför behov av viss ändring i prästlönereglementet.

Enligt beslut av 1960 års riksdag (prop. 95, SU 132, rskr 315) skall fr. o. m. budgetåret 1961/62 ske en omorganisation av lärarutbildningen på

det husliga området, innebärande bl. a. att statens skolköksseminarium i Stockholm ombildas till seminarium för huslig utbildning och att fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, seminariet för huslig utbildning i Umeå och Göteborgs skolköksseminarium blir statliga seminarier för huslig utbildning. Härav föranleds vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, avlöningsreglementet för övningslärare och statens allmänna tjänstepensionsreglemente. Riksdagens förenämnda beslut innefattar be- myndigande för Kungl. Maj:t att vidtaga dessa ändringar.

Enligt beslut av 1960 års riksdag (prop. 124, L²U 43, rskr 340) skall sjö- manshusen förstatligas fr. o. m. den 1 juli 1961. Detta medför behov av viss ändring i den vid statens allmänna tjänstepensionsreglemente fogade bilagan.

Inom civildepartementet har härutöver varit föremål för beredning vissa andra löne- och pensionsfrågor, som för sin lösning påkallar reglements- ändringar eller som eljest är av natur att böra underställas riksdagen. Jag torde sålunda få anmäla bl. a. frågor rörande genomförandet av 1956 års riksdagsbeslut om en tjänstebostadsreform, vissa frågor rörande ersättning vid tjänsteresa med egen bil och om ersättning till deltagare i kurser i före- tagsdemokrati samt frågor om förbättring av vissa skadeståndslivräntor och om pensionsrätt för vissa personer.

I. Vissa ändringar i avlöningsreglementena och statens allmänna tjänstepensionsreglemente m. m.

Jag torde nu få anmäla frågor om vissa ändringar i avlöningsreglemen- tena och statens allmänna tjänstepensionsreglemente m. m., vilka ändring- ar ej kan ske med stöd av redan lämnade eller begärda bemyndiganden.

A. Statens allmänna avlöningsreglemente (Saar) m. m.

I fråga om Saar m. fl. författningar föreligger anledning att vidtaga de ändringar, som framgår av det följande.

3 §.

För reglementets tillämpning grundläggande bestämmelser

I prop. 1961: 83 föreslås förstatligande av handelshögskolan i Göteborg fr. o. m. den 1 juli 1961. Därest riksdagen bifaller detta förslag, bör nämnda handelshögskola införas bland de under samlingsbenämningen »univer- siteten och vissa högskolor» i 1 mom. av förevarande paragraf upptagna läroanstalterna.

19 §.

Avlöningsförmåner av olika slag. Sammanträffande av förmåner

I 19 § 5 mom. Saar och motsvarande stadganden i andra av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsreglementen m. m. jämte därtill anslutande tilläggsbestämmelser regleras frågan om sammanträffande av lön och pension. Genom statens allmänna tjänstepensionsreglemente har införts ett system (bruttosystem), vilket innebär att reglementet bestämmer en bruttopensionsförmån, som i det fall att förmånstagaren är berättigad till socialförsäkringsförmåner regelmässigt innefattar dessas belopp. Samtidigt har beträffande äldre pensioner införts beteckningen basbelopp för summan av grundbelopp och rörliga tilläggsförmåner före samordning med vissa socialförsäkringsförmåner.

I anslutning till bruttosystemets införande har uppkommit vissa tolkningssvårigheter vid tillämpningen av här ifrågavarande avlöningsbestämmelser. Det har sålunda ansetts oklart, huruvida avdrag å lönen med hänsyn till pension skall beräknas med utgångspunkt i en bruttoberäknad pensionsförmån eller ej.

Med de grundläggande principerna i pensionssystemets konstruktion överensstämmer att i förevarande sammanhang hänsyn tages till bruttopensionsförmånen. Bestämmelserna bör enligt min mening överarbetas och ges en sådan utformning att avsedda beräkningsnorm klart framgår. Detta torde förutsätta dels viss ändring i reglementstexten och dels att vissa definitioner lämnas i härtill anslutande föreskrifter.

I reglementstexten bör uttrycket »berättigad att av statsmedel uppbära egenpension eller årligt understöd» ersättas av uttrycket »berättigad uppbära egenpensionsförmån eller motsvarande förmån enligt statliga pensionsbestämmelser». I sistnämnda uttryck inbegripes jämväl pensionsförmån, som utgår i form av livränta. Samma ändring bör ske i 52 § Saar och häremot svarande stadganden i övriga avlöningsreglementen.

Vidare torde böra utfärdas en till angivna reglementsbestämmelser även som till bestämmelserna om förhöjning av begravningshjälp i de olika avlöningsreglementena anknytande författning, i vilken föreskrives, att vid tillämpning av ifrågavarande stadganden skall med pensionsförmån (pension, livränta) förstås, såvitt gäller förmåner, som utgår enligt det nya pensionsreglementet, förmånernas bruttobelopp och såvitt gäller förmåner, som utgår enligt äldre pensionsbestämmelser, förmånernas basbelopp eller häremot svarande belopp. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om sist avsedda författning.

35 §.

Lönstillägg vid vissa slag av tjänstgöring

1. I punkten 8 av de under 3 mom. förevarande paragraf meddelade bestämmelserna för försvaret stadgas, att beställningshavare, som fullgjort föreskriven flygtjänstgöring under minst 12 år, äger, om han går förlustig

rätten till flygtillägg genom att flygtjänstgöringen upphör, för tiden däref-
ter, så länge han kvarstår i flygvapnets tjänst, uppbära lön enligt löneklass,
vars nummer med 2 enheter överstiger numret å den löneklass, vari han
är placerad. Har flygtjänstgöringen upphört till följd av skada vid olycks-
fall vid flygning eller sjukdom, till vilken flygtjänstgöringen kan anses ha
väsentligen bidragit, äger vissa beställningshavare komma i åtnjutande av
denna förmån, även om flygtjänstgöring fullgjorts under kortare tid än 12
år. Enligt punkten 9 av förenämnda bestämmelser äger beställningshavare,
som i annat fall går förlustig rätten till flygtillägg efter flygtjänstgöring
under kortare tid än 12 år, under ett år därefter uppbära särskild ersätt-
ning, i den mån ej anställningen vid flygvapnet dessförinnan upphör. Dy-
lik ersättning utgår med belopp motsvarande 3/4 av det flygtillägg beställ-
ningshavaren senast uppburit.

I skrivelse den 3 december 1959 har *chefen för fortifikationskåren* beto-
nat önskvärdheten av att kåren rekryteras från samtliga försvarsgrenar,
enär den betjänar såväl armén, vars chef den är underställd, som marinen
och flygvapnet. I skrivelsen anföres vidare följande.

Emellertid har vissa svårigheter uppstått vid rekrytering från flygvapnet
däriigenom att vissa före detta flygförare enligt 35 § 3 mom. statens allmän-
na avlöningsreglemente uppbära lön enligt löneklass, vars nummer med två
enheter överstiger numret å den löneklass, vari han enligt reglementet är
placerad. Denna rätt föreligger enligt bestämmelsen endast så länge beställ-
ningshavaren kvarstår i flygvapnets tjänst. Därest han skulle överföras till
annan försvarsgren förlorar han således denna löneförmån. Med hänsyn
härtill är beställningshavare ur denna personalkategori icke benägna att
låta sig förflyttas till fortifikationskåren, vilket innebär att synnerligen
angelägen arbetskraft icke kan tillföras kåren. Detta är nödvändigt, sett
mot bakgrunden av att fortifikationskårens arbetsuppgifter med ca 40 %
hänför sig till flygvapnet. Det är därför angeläget och även rimligt att ifrå-
gavarande förmån får bibehållas även efter övergången till kåren.

Under åberopande av det anförda hemställer chefen för fortifikationskå-
ren att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att beställningshavare, som överföres
från flygvapnet till fortifikationskåren får bibehålla förmånen av förhöjd
lön enligt 35 § 3 mom. Saar under sin tjänstgöring vid kåren.

Framställningen har tillstyrkts av *överbefälhavaren, cheferna för armén
och flygvapnet* ävensom *försvarets civilförvaltning*.

Det synes önskvärt, att fortifikationskåren med hänsyn till sina arbets-
uppgifter rekryteras ej blott från arméns truppslag och marinen utan även
från flygvapnet. Utformningen av de i förevarande sammanhang aktuella
bestämmelserna kan ha försvårat en dylik rekrytering. Med hänsyn jämväl
till att f. n. 20 procent av fortifikationskårens officersbeställningar enligt
uppgift är vakanta, synes den bl. a. av chefen för flygvapnet tillstyrkta
framställningen böra bifallas. Därest riksdagen ej har något att erinra här-
emot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter i detta
syfte.

2. De för försvaret gällande bestämmelserna om flygtillägg i 3 mom. av förevarande paragraf är så utformade, att den från den 1 oktober 1961 utnämnde överbefälhavaren vid fortsatt flygtjänstgöring efter nämnda tidpunkt ej synes uppfylla stadgade förutsättningar för rätt till flygtillägg. Det torde, därest fråga härom skulle uppkomma, få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut om fortsatt rätt för överbefälhavaren till angivna förmån.

3. Enligt de under 3 mom. förevarande paragraf meddelade särskilda bestämmelserna för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) skall angående flygtraktamente m. m. till tjänsteman, som deltagar i meteorologiska observationsflygningar, gälla vad Kungl. Maj:t därom förordnar. Med stöd av detta bemyndigande har Kungl. Maj:t meddelat närmare bestämmelser i 24 § tilläggsbestämmelserna till Saar. Dessa bestämmelser innebär, att tjänsteman som på grund av institutets förordnande deltagar i flygning för meteorologiska undersökningar äger uppbära flygtraktamente enligt samma bestämmelser som enligt förevarande moment gäller för personal vid försvaret. Om här avsedd tjänsteman under deltagande i flygning, som medför rätt till flygtraktamente, drabbas av olycksfall, varav föranledes sjukdom eller förlust av arbetsförmågan, äger han — likaledes i överensstämmelse med vad som gäller för försvarets personal — under tjänstledighet till följd av olycksfallet uppbära särskild ersättning med visst belopp för månad under en tid av högst två år.

I skrivelse den 26 juli 1960 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* hemställt, att de tjänstemän, som av styrelsen eller vägförvaltning förordnas deltaga i flygning för fotogrammetriska projekteringsarbeten, måtte beredas samma förmåner, som tillkommer förutnämnda tjänstemän vid SMHI. Alternativt hemställs att styrelsen bemyndigas till ifrågavarande förrättningsmän utgiva ersättning för styrkta kostnader för olycksfallsförsäkringsavgifter. Slutligen hemställs att flygtraktamente (eller ersättning för försäkringsavgifter) måtte få utgå retroaktivt från den 1 juli 1959. Av skrivelsen framgår bl. a. att avgift för olycksfallsförsäkring, uppgående till omkring 16 kronor per person och flygdag, hittills bekostats av förrättningsmännen själva.

Statskontoret och *statens lönenämnd* har avgivit infortrade utlåtanden i ärendet. Statskontoret tillstyrker, att angivna personal vid väg- och vattenbyggnadsverket kommer i åtnjutande av samma förmåner, som i förevarande hänseende tillkommer personal vid SMHI, men kan ej biträda yrkandet om retroaktivitet. Statens lönenämnd har ingen erinran mot framställningen i vad den avser flygtraktamente och särskild ersättning vid olycksfall. Nämnden kan i likhet med statskontoret ej tillstyrka yrkandet om retroaktivitet men anser skäligt, att ersättning för kostnad, som tjänsteman utgivit för försäkringsavgifter, får utgå retroaktivt från den 1 juli 1959.

Av en promemoria från *telestyrelsen* den 22 mars 1961 framgår vida-

re, att vissa tjänstemän vid televerket på grund av sin tjänst har att delta i flygning för radiotekniska undersökningar eller terrängundersökningar. I promemorian uttalas önskemål om utfärdande av bestämmelser angående flygtraktamente m. m. till sådan tjänsteman vid televerket, som på grund av sin tjänst beordras delta i flygning. Bestämmelserna borde ges i huvudsak samma innehåll som de för SMHI gällande. Närmare föreskrifter beträffande förutsättningarna för åtnjutande av flygtraktamente borde dock få meddelas av telestyrelsen.

Det är enligt min mening motiverat, att de tjänstemän, som avses i förenämnda skrivelse och promemoria, medges samma förmåner som tillkommer i flygning deltagande personal vid SMHI. Jag föreslår därför, att i förevarande paragraf införes särskilda bestämmelser för väg- och vattenbyggnadsverket och televerket av i huvudsak den innebörden, att Kungl. Maj:t skall äga förordna angående flygtraktamente till tjänsteman, som deltagar i flygning av i det föregående angivet slag ävensom angående särskild ersättning till tjänsteman, som under deltagande i sådan flygning drabbas av olycksfall, varav föranledes sjukdom eller förlust av arbetsförmågan. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yrkande om retroaktiv tillämpning av de föreslagna bestämmelserna finner jag mig ej kunna biträda.

39 §.

Tjänstedräkt och tjänstetecken m. m.

Enligt punkten 3 av de under förevarande paragraf meddelade särskilda bestämmelserna för försvaret äger vissa i stadgandet uppräknade icke-ordinarie beställningshavare såsom lån mot ersättning erhålla beklädnad och övrig för tjänsten erforderlig utrustning.

Enligt beslut av 1960 års riksdag (prop. 110, SU 114, rskr 291) har trafikledarpersonalen vid flygvapnet överförts till civilmilitär anställningsform. I samband därmed har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 september 1960 (TLA nr 88) ålagt ifrågavarande personal uniformsplikt.

I skrivelse den 11 november 1960 har *chefen för flygvapnet* hemställt, att trafikledare i lönegrad Af 13 måtte intagas i uppräknigen av de till förmåner enligt förenämnda bestämmelse berättigade beställningshavarna. I skrivelsen framhålles, att för trafikledare rätt till ekiperingshjälp inträder först efter ett och ett halvt års aspirantanställning i förenämnda lönegrad.

Jag finner framställningen böra bifallas och föreslår sålunda, att bestämmelserna i förenämnda punkt 3 göres tillämpliga även å trafikledare i lönegrad Af 13 vid flygvapnet.

B. Prästlönereglementet (Pr)

Vid 1957 års riksdag fattades beslut om en reform av den territoriella pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen, avsedd att genomföras samtidigt i hela riket (prop. 153, SU 175, rskr 388). Reformen avses skola genomföras den 1 januari 1962. Riksdagsbeslutet innebär bl. a., att antalet för komministertjänster tillämpliga lönegrader i samband med reformens genomförande skall minskas från fyra till två. F. n. tillämpas enligt 17 § 1 mom. Pr lönegraderna Ao 22, 21, 20 och 19, av vilka Ao 21 och 19 ej längre skall förekomma. Bestämmelserna i 17 § 1 och 2 mom. Pr bör ändras i anslutning härtill.

C. Polislönerglementet (Plr)

I prop. 1961: 88 har framlagts vissa förslag till åtgärder för förbättring av rekryteringen till polisväsendet. Förslagen bygger på ett av polisverksamhetsutredningen avgivet betänkande (stencilerat) rörande rekrytering och grundläggande utbildning av polispersonal m. m.

Kungl. Maj:t har den 3 april 1959 utfärdat anvisningar angående rekrytering och grundläggande utbildning av polispersonal. Enligt dessa anvisningar kan den som vid provning befinnes lämplig för anställning vid polisväsendet antingen anställas som polisaspirant eller i vissa fall som därmed jämförlig extra polisman eller också i egenskap av polisrekryt få tjänstgöra vid polisväsendet. I de båda förstnämnda fallen erhåller vederbörande en i ett polisdistrikts personalstat upptagen lönegradsplacerad tjänst, vars innehavare för utbildning och förkovran i polisyrket anlitas för vikariats- eller förstärkningstjänstgöring i distriktet. En polisrekryt däremot är ej fast knuten till något polisdistrikt. Den grundläggande fackutbildningen för här avsedd rekryteringspersonal äger rum i polisdistrikten.

I förenämnda proposition föreslås, att en särskild aspirantorganisation skall inrättas i syfte att möjliggöra större enhetlighet och planmässighet i den grundläggande utbildningen av polispersonal. Enligt förslaget skall för all rekryteringspersonal användas benämningen polisaspirant. Aspiranterna skall för varje län och de fem s. k. polismästarstäderna sammanföras i särskilda rekryterings- och utbildningssektioner. För länsrekryteringsområdenas del avses en sådan sektion skola tillgodose rekryteringsbehovet i hela länet men vara knuten till ett polisdistrikt, vars poliskår skall utgöra »moderkår» för polisaspiranterna. Den nya aspirantorganisationen skall enligt förslaget träda i verksamhet från och med den 1 januari 1962.

Av propositionen framgår vidare, att polisaspiranterna före påbörjandet av konstapelsutbildning avses skola genomgå en grundläggande fackutbildning, omfattande en teoretisk och en praktisk del. Den teoretiska delen skall omhändertas av statens polisskola och omfatta åtta veckor. Efter denna teoretiska utbildning förutsätts polisaspiranterna skola återvända till

sina »moderkårer» och där genomgå den praktiska delen av den grundläggande fackutbildningen. Denna del avses skola omfatta cirka tre månader och bör enligt polisverksamhetsutredningens förslag i så stor utsträckning som möjligt anordnas som utbildningstjänstgöring.

Av föredragande departementschefens i propositionen redovisade ställningstagande till utredningens förslag rörande bestridande av kostnaderna för den nya aspirantorganisationen framgår, att aspiranterna förutsätts skola åtnjuta oavkortad lön under den grundläggande fackutbildningen. I sak innebär detta ej någon nämnvärd förändring i förhållande till vad som f. n. gäller, eftersom den grundläggande fackutbildning, som nu förekommer i polisdistrikten i regel ej torde medföra behov av tjänstledighet för aspiranten.

Om de i det föregående redovisade förslagen genomförs, erfordras viss ändring i 12 § I punkt 5 Plr. Den i nämnda stadgande intagna bestämmelsen om rätt till oavkortad lön för innehavare av i personalstat upptagen rekryteringstjänst under tiden för genomgång av konstapelsklassen vid statens polisskola bör sålunda ändras att omfatta all rekryteringspersonal under ledighet för genomgång av konstapelsutbildning.

D. Statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR) m. m.

I fråga om SPR och kungörelsen med tilläggsbestämmelser till SPR föreligger anledning vidtaga de ändringar, som framgår av det följande.

SPR

17 §.

Har rektor under minst 12 år i en följd innehaft ordinarie tjänst (eller tjänster), som tillsatts medelst förordnande för viss tid, äger han enligt 4 § b) statens pensionslöneförordning efter övergång till annan anställning i fråga om pensionslön behandlas som om han kvarstod i tjänst inom den lönegrad, till vilken hans närmast före övergången innehavda tjänst hört. Detta dock under förutsättning att han ej avgår med ålderspension tidigare än vid nedre gränsen av pensioneringsperioden för rektorstjänsten.

Förordnande å rektorstjänst kan i vissa fall, i samband med att ny förordnandeperiod börjar, komma att avse en lägre lönegrad än den tidigare gällande utan att fråga är om övergång till annan tjänst.

Det synes motiverat, att även i sist avsedda fall nyssnämnda garanti i fråga om pensionslön skall gälla, om förutsättningar i övrigt föreligger härför. De för vissa rektorer och därmed jämställda tjänstemän under 11 a i förevarande paragraf meddelade särskilda bestämmelserna torde böra kompletteras med en föreskrift härom.

Bilagan till SPR

Vid bifall till förslagen i prop. 1961: 83 skall anställningshavare vid handelshögskolan i Göteborg ej längre omfattas av de i bilagan till SPR under VII k) meddelade bestämmelserna.

Till följd av riksdagens beslut (prop. 1960: 124, L²U 43, rskr 340) om sjömanshusens förstatligande skall de i bilagan till SPR under X intagna föreskrifterna upphöra att gälla.

Kungörelsen med tillägsbestämmelser till SPR**4 §.**

I prop. 1961: 80 har framlagts vissa förslag till nya bestämmelser rörande sjöfolks pensionering. Förslagen innebär bl. a., att från och med den 1 juli 1961 såsom en komplettering från i regel 55 till 67 års ålder till allmän tilläggs-pension införes sjömanspension, som skall kunna uppgå till högst 7 200 kronor för år, räknat i penningvärdet i december 1957. Sjömanspensioneringen har karaktär av socialförsäkring.

Vid bifall till de i förenämnda proposition framlagda förslagen bör de i 4 § 1 mom. första stycket tillägsbestämmelserna till SPR uppräknade socialförsäkringsförmånerna kompletteras med sjömanspension. I fråga om denna pension bör därvid gälla samma föreskrift som den nu beträffande allmän tilläggs-pension meddelade. Frågan om de närmare grunder, som skall gälla för en samordning av tjänstepensionsförmåner enligt SPR med sjömanspension, torde få underställas riksdagen i ett senare sammanhang.

II. Genomförandet av 1956 års principbeslut om en tjänstebostadsreform

I prop. 1956: 116 framlade Kungl. Maj:t på grundval av ett av 1952 års tjänstebostadsutredning avgivet betänkande (SOU 1955: 30) principförslag till ändrade riktlinjer i fråga om tillämpning av tjänstebostadstvång och i fråga om hyressättning för tjänstebostäder. Dessa principiella riktlinjer godkändes av riksdagen (SU 118, rskr 271). Frågan om tidpunkten för tjänstebostadsreformens genomförande lämnades därvid öppen; ställning härtill avsågs skola tagas först sedan erforderliga detaljföreskrifter och övergångs-anordningar utformats. Det fortsatta utredningsarbetet förutsattes — utom i vad avsåg statsbidragsfrågorna — skola ankomma på 1952 års tjänstebostadsutredning.

Statsutskottet anförde i sitt utlåtande i ärendet att av förslaget karaktär av principförslag torde följa, att en viss rörelsefrihet borde inrymmas åt det fortsatta utredningsprogrammet. Även om de ledande tankegångarna i förslaget vann statsmakternas gillande, borde detta inte uppfattas som ett rigöröst fastläggande på alla punkter av de däri uppdragna riktlinjerna. Där så kunde ske utan uppgivande av de ledande principerna borde alltså vid

detaljutformningen utrymme finnas för modifikationer i de utstakade riktlinjerna, i den mån sådana befunnes önskvärda eller påkallade.

Principbeslutet innebär bl. a., att endast tjänstesynpunkter och icke bostadsförsörjningssynpunkter skall tillmätas betydelse vid avgörandet av fråga om skyldighet att bebo anvisad bostad. Sådan skyldighet skall föreligga endast när detta är av väsentlig betydelse för de med tjänsten förenade arbetsuppgifternas behöriga fullgörande eller eljest kräves för ett ändamålsenligt bedrivande av verksamheten vid tjänstestället. Tjänstebostadssystemet skall avvecklas för bl. a. folkskollärare, organister, provinsialläkare och distriktsveterinärer samt tjänstemän vid häradsrätterna.

Avvecklingen av tjänstebostadssystemet för folkskolans lärare, nomadlärarna och organisterna har — efter särskild utredning i statsbidragsfrågan genom lärarbostadsutredningen och i anslutning till förslag från 1952 års tjänstebostadsutredning — enligt beslut vid 1960 års riksdag (prop. 61, SU 105, rskr 280) genomförts den 1 oktober 1960.

Med stöd av 1956 års principbeslut samt av beslut vid 1958 års riksdag (statsverksprop., bil. 14, SU 12, rskr 12) har Kungl. Maj:t den 18 juni 1958 förordnat om inrättande från och med den 1 juli 1958 av *statens personalbostadsdelegation* såsom ett rådgivande organ för de bostadsförvaltande myndigheterna. Delegationens närmare åligganden framgår av Kungl. Maj:ts cirkulär till statsmyndigheterna den 29 augusti 1958 (nr 470) angående vissa åtgärder för övergång till nytt tjänstebostadssystem m. m. Kungl. Maj:t har, till ledning för delegationen vid översynen av hyressättningen för tjänstebostäder, genom beslut den 14 november 1958 fastställt preliminär bostadstvångsförteckning.

Lärarbostadsutredningen har i det betänkande *Statsbidrag till lärarbostäder* (SOU 1958: 46), som anmäldes för riksdagen vid behandlingen år 1960 av frågan om en avveckling av folkskolans tjänstebostäder, i enlighet med erhållet uppdrag behandlat jämväl frågan om återbetalning av statsbidrag för anskaffande av provinsialläkarbostäder. Utredningen ansåg sig varken för lärarbostäder eller provinsialläkarbostäder kunna förorda en generell återbetalning av de statsbidrag, som utbetalats före tidpunkten för avskaffandet av tjänstebostadssystemet. Däremot borde enligt utredningens mening i fråga om återbetalning bibehållas föreskrifter av i sak samma innebörd, som de förut gällande. Återbetalning skulle sålunda kunna ifrågakomma om bostad försålles eller användes för annat ändamål än som bostad för lärare respektive provinsialläkare. Utredningens förslag biträdades vid remissbehandlingen av bl. a. statskontoret, sex länsstyrelser och SACO. Såvitt gäller lärarbostäder har bestämmelser härom meddelats i kungörelsen 1960: 387.

1952 års tjänstebostadsutredning har i en den 23 november 1959 avgiven promemoria med förslag till bestämmelser om tjänstebostäder med utförlig motivering bl. a. framlagt förslag till kungörelse angående tjänstebostadshyra och förslag till bostadsordning. Författ-

ningarna föreslås skola bli tillämpliga på tjänstebostäder, som avses i avlöningsreglementen, utfärdade av Kungl. Maj:t. Bostadsordningen skulle dock ej bli tillämplig på de prästerliga tjänstebostäderna, för vilka ecklesiastiska boställsordningen alltfort skall gälla. Utredningen förutsätter därvid, att sistnämnda författning blir föremål för översyn och att bestämmelser motsvarande dem, som kommer att fastställas för förvaltningen i allmänhet, kommer att ingå i densamma.

Promemorian innehåller, såvitt nu är i fråga, jämväl förslag till övergångsregler beträffande hyresuttaget i tjänstebostäder och de bostäder som övergår från att vara tjänstebostäder till att bli uthyrningsbostäder, samt förslag till kungörelse om upphävande av kungörelsen den 2 december 1921 (nr 687) angående statsbidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

Promemorian har varit föremål för vederbörlig remissbehandling.

Statens personalbostadsdelegation har den 14 december 1960 till statsrådet och chefen för civildepartementet överlämnat en promemoria med förslag till kungörelse angående bränslekostnads gottgörelse. Promemorian har varit föremål för vederbörlig remissbehandling.

Viss överarbetning av de till förenämnda promemorior fogade författningsförslagen har i anslutning till remissbehandlingen skett inom civildepartementet. Förslag till kungörelse angående tjänstebostadshyra m. m. och till kungörelse angående bränslekostnads gottgörelse torde få fogas såsom *bilaga A* och *B* till statsrådsprotokollet i detta ärende.

SACO, *Statstjänarkartellen*, *Statstjänstemännens riksförbund* och *TCO:s statstjänstemannasektion* har beretts tillfälle taga del av nyssnämnda författningsförslag och har förklarat sig ej ha något att erinra mot förslagen.

I prop. 1961: 128 angående förlängning av hyresregleringslagen m. m. har i anledning av särskilda framställningar från byggnadsstyrelsen och järnvägsstyrelsen framlagts förslag om sådan ändring i hyresregleringslagen att hyreskontrollen avvecklas såvitt gäller statlig myndighets upplåtelse av lägenhet, som är avsedd att helt eller till väsentlig del nyttjas till bostad. Förslaget innebär, att bestämmelserna om reglering av hyran i 2—6 §§ nämnda lag ej kommer att vara tillämpliga på statliga uthyrningsbostäder. Angivna lagändring har förutsatts böra träda i kraft samtidigt som det nya tjänstebostadssystemet träder i tillämpning. Härav skulle följa, att det förhållandevis stora antal statliga tjänstebostäder på hyresreglerad ort, som då övergår till att bli uthyrningsbostäder, icke införes under hyresregleringen.

I propositionen understryks, att förslaget ej berör hyresregleringslagens bestämmelser om möjlighet till tvångsförlängning av redan träffade hyresavtal.

Järnvägsstyrelsen har i sin framställning, med instämmande av flera remissorgan, föreslagit, att under en övergångstid i samband med det nya tjänstebostadssystemets ikraftträdande den blivande statens tjänstebostads-

nämnd skall ha att avgöra tvister beträffande hyressättning för statliga ut-
hyrningsbostäder. I propositionen förutsättes, att frågan härom får närmare
överbägas i samband med genomförandet av tjänstebostadsreformen.

Departementschefen

I prop. 1956:116 lämnades en utförlig redogörelse för de principiella
riktlinjer i fråga om tillämpning av tjänstebostadstvång och i fråga om hy-
ressättning m. m. för tjänstebostäder, som avsågs skola följas vid genomfö-
randet av den föreslagna tjänstebostadsreformen. Angivna riktlinjer god-
kändes av riksdagen.

Jag torde därför i detta sammanhang — under hänvisning jämväl till
statsutskottets förut återgivna uttalande i samband med dess behandling av
principförslaget — kunna i huvudsak inskränka mig till att anmäla frågan
om tidpunkten och formerna för reformens genomförande. Härutöver skall
beröras allenast vissa särskilda frågor, som uppkommit efter principbeslu-
tets fattande eller som eljest ej omfattas av detsamma.

I principbeslutet förutsattes, att tidpunkten för reformens genomföran-
de icke skulle bestämmas förrän erforderliga detaljföreskrifter och över-
gångsanordningar utformats. Såsom tidigare erinrats har avvecklingen av
tjänstebostadssystemet för folkskolans lärare och för nomadlärare och or-
ganister i enlighet med beslut vid 1960 års riksdag genomförts den 1 okto-
ber 1960. Valet av angivna tidpunkt sammanhängde med att giltighetstiden
för vissa beträffande folkskolans lärarbostäder gällande bestämmelser då
utlöpte. Beträffande reformens genomförande i övrigt har åsyftats att det-
ta skulle ske vid en och samma tidpunkt för samtliga berörda förvaltnings-
områden.

De omfattande förberedelsearbetena har främst åvilat 1952 års tjänste-
bostadsutredning och den i anslutning till 1956 års principbeslut inrättade
statens personalbostadsdelegation. Arbetet har inriktats på ett genomföran-
de av reformen den 1 januari 1962. Enligt vad jag inhämtat har personal-
bostadsdelegationen i det närmaste slutfört en allmän översyn av hyressätt-
ningen såsom förberedelse för genomförandet av det nya systemet på per-
sonalbostadsområdet.

Förutsättningar synes nu föreligga för att reformen skall kunna genom-
föras vid den tilltänkta tidpunkten. Jag förordar i anslutning härtill, att det
nya tjänstebostadssystemet sättes i kraft den 1 januari 1962.

För reformens genomförande erfordras i formellt hänseende vidtagande
av en rad olika åtgärder. I det följande skall beröras frågor om ändringar
i de statliga avlöningsreglementena, utfärdande av vissa författningar om
tjänstebostäder, meddelande av övergångsbestämmelser i olika hänseenden
samt upphävande av vissa nu gällande föreskrifter.

Vissa ändringar i Saar och övriga statliga avlönings-
reglementen kommer att erfordras. I Saar liksom i övriga avlönings-

reglementen utom polislönereglementet torde, samtidigt med att gällande huvudbestämmelser om tjänstebostäder upphäves, böra införas ett huvudstadgande om skyldighet att bebo anvisad bostad, om så är av väsentlig betydelse ur tjänstesynpunkt, ävensom att, där ej annat föreskrives, erlägga tjänstebostadshyra. Vissa bestämmelser om fria bostäder bör bibehållas. I polislönereglementet, inom vars tillämpningsområde tjänstebostäder ej längre skall förekomma, kan nu meddelade bestämmelser om tjänstebostad utgå.

I detta sammanhang må nämnas, att såsom förutsattes i principbeslutet de befattningar, beträffande vilka skyldighet att bebo anvisad bostad prövas vara av väsentlig betydelse ur tjänstesynpunkt, skall upptagas i särskild av Kungl. Maj:t eller i förekommande fall, efter Kungl. Maj:ts be- myndigande, av vederbörande myndighet fastställd förteckning. Förslag till här avsedd förteckning torde inom kort komma att avgivas till Kungl. Maj:t av statens personalbostadsdelegation.

Närmare bestämmelser om tjänstebostäder avses skola meddelas i tre olika författningar, nämligen en kungörelse angående tjänstebostadshyra m. m., en kungörelse angående bränslekostnadsgottgörelse och en bostadsordning.

Såsom framgår av det föregående har statstjänstemännens huvudorganisationer förklarat sig ej ha något att erinra mot de förslag till lydelse av nämnda båda kungörelser, vilka intagits såsom bilaga A och B till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Förslaget till *kungörelse angående tjänstebostadshyra m. m.* (bilaga A) har upprättats i anslutning till de riktlinjer, som tidigare godkänts av riksdagen. Bestämmelserna förutsätter sålunda ett individuellt fastställande av hyran i varje särskilt fall. Marknadshyran skall utgöra normen för hyressättningen men reducering skall kunna ske med beaktande av olika i 1956 års principproposition redovisade faktorer. Jämkning bör sålunda ske, om den anvisade bostaden är onormalt stor eller om hyran icke skulle stå i rimlig proportion till lönen. Jämväl olika omständigheter, sammanhängande med bostadens karaktär av tjänstebostad, bör kunna föranleda en hyresreducering. Enligt min redan i princippropositionen uttalade mening bör den allmänna riktpunkten för hyressättningen vara den, att skyldigheten att bebo en tjänstebostad varken skall medföra en indirekt löneförmån eller utgöra en belastning.

Beträffande det administrativa förfarandet i samband med hyressättningen får jag anföra följande.

De föreslagna bestämmelserna i hyreskungörelsen bygger på att myndigheten har att besluta om tjänstebostadshyra men att beslutet skall ha föregåtts av samråd med statens personalbostadsdelegation. Myndigheten har vidare att delgiva delegationen sina beslut i hyresfrågor.

I anslutning härtill vill jag till en början erinra om att enligt principbeslutet personalbostadsdelegationen förutsatts skola vara rådgivande organ

jämväl beträffande hyressättningen för uthyrningsbostäder och att även såvitt gäller beslut om hyror för dylika bostäder viss delgivningsskyldighet ansetts böra föreligga. Myndigheterna avses skola i lämplig form underrättas om vad som skall åligga dem i angivna hänseenden.

Jag vill vidare understryka vad som i princippropositionen uttalades om att personalbostadsdelegationen bör kunna utfärda rekommenderande anvisningar i fråga om hyressättningen. I frågor, som omfattas av sådana anvisningar, skall eljest föreskrivet samråd med delegationen anses redan hava skett.

I princippropositionen lämnades öppen frågan huruvida personalbostadsdelegationen skulle äga besvärsrätt hos statens tjänstebostadsnämnd över myndighets beslut i hyresfråga. Angivna spörsmål ansågs böra övervägas vid det fortsatta utredningsarbetet. 1952 års tjänstebostadsutredning har i sin år 1959 avgivna promemoria funnit sig icke kunna förorda en sådan anordning. Därast myndighet mera allmänt skulle bestämma lägre hyror än som delegationen funnit vara motiverat, borde enligt utredningens mening delegationen hos Kungl. Maj:t anmäla detta förhållande, varefter frågan om besvärsrätt skulle kunna upptagas till förnyad prövning. Jag delar utredningens mening. Skulle behov av besvärsrätt uppkomma, torde Kungl. Maj:t äga utfärda erforderliga bestämmelser.

Jämväl förslaget till *kungörelse angående bränslekostnadsgottgörelse* (bilaga B) har utarbetats med beaktande av vad i princippropositionen anförts. Rätt till här avsedd gottgörelse skall föreligga i fall, då tjänstebostadsinnehavaren har att själv hålla bränsle och svara för uppvärmningen av bostaden och denna har en lägenhetsyta, som överstiger viss i tabell angiven yta. I princip är sist avsedda yta avvägd med beaktande av den största lägenhetsyta, efter vilken hyressättningen må ske. Av administrativa skäl har det ej ansetts möjligt att vid beräkning av här avsedd gottgörelse särskilja kostnaderna för varmvattenberedning och i förekommande fall hushållsbränsle från de egentliga uppvärmningskostnaderna.

Vid förslagets utarbetande har förutsatts att i bränslekostnad skall få inräknas styrkta kostnader för intagning av bränsle i förrådsutrymme även som för kapning av ved. Ersättning skall däremot icke utgå för eget arbete eller för havda kostnader för eldning.

I detta sammanhang vill jag framhålla att ersättning till bostadsinnehavaren naturligen bör utgå för anskaffat bränsle till uppvärmning av utrymmen, som icke hör till tjänstebostaden, exempelvis expeditionsrum eller samlingslokal. Denna ersättning är emellertid av annan natur än den i kungörelsen avsedda ehuru den i allmänhet torde kunna framräknas på motsvarande sätt.

Bostadsordningen avses skola utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag till lydelse härav, som framlagts av 1952 års tjänstebostadsutredning. I densamma skall bl. a. inflyta vissa bestämmelser, som reglerar förhållandet mellan myndighet och bostadsinnehavare såvitt gäller uppsägning, avflyttning, reparationer m. m.

Enligt tjänstebostadsutredningens förslag skulle bostadsordningen icke äga tillämpning å prästerliga tjänstebostäder. Utredningen förutsatte därvid, såsom tidigare nämnts, att i ecklesiastik boställsordning skulle komma att införas bestämmelser motsvarande de i bostadsordningen ingående. Sedan tjänstebostadsutredningen avgivit sitt förslag har inom ecklesiastikdepartementet särskilda sakkunniga, 1960 års ecklesiastika boställsutredning, tillkallats att verkställa översyn av den ecklesiastika boställsförvaltningen och framlägga förslag till ny författningsreglering på området avseende bl. a. ecklesiastik boställsordning. I betraktande härav bör ändring nu inte vidtagas i boställsordningen utan torde den blivande bostadsordningen, i den mån hinder icke möter på grund av stadgande i ecklesiastika boställsordningen, också böra gälla för de prästerliga tjänstebostäderna. Vid översynen av ecklesiastik boställsordning torde frågan om en avgränsning mellan de båda författningarnas ämnesområden böra uppmärksammas. Jag vill i detta sammanhang understryka vad som i 1956 års principproposition — i anledning av förslag om undantagande av de prästerliga tjänstebostäderna från tjänstebostadsreformen — uttalades om angelägenheten av att tjänstebostadsfrågan bedömdes efter enhetliga grunder för samtliga de grupper, på vilka statliga avlöningsreglementen är tillämpliga.

I samband med reformens genomförande föreligger behov av övergångsanordningar i olika hänseenden.

Erinras må till en början, att i anslutning till beslut vid 1960 års riksdag vissa övergångsbestämmelser meddelats i samband med avskaffandet av folkskolans m. fl. tjänstebostäder. Visst övergångsskydd beträffande hyresuttaget och en på visst sätt begränsad kvarboenderätt i samband med bostädernas övergång till uthyrningsbostäder har sålunda föreskrivits. Vidare har möjlighet öppnats att till vederbörande länsstyrelse såsom slutinstans hänskjuta frågor om fastställande av den hyra, som i samband med övergången skall bestämmas för bostäderna. Ifrågakommande bestämmelser bygger på förslag, som avgivits av 1952 års tjänstebostadsutredning.

Tjänstebostadsutredningen har i sin förutnämnda promemoria framlagt vissa motsvarande förslag till övergångsanordningar vid genomförande av tjänstebostadsreformen inom övriga områden. Dylika anordningar bör enligt utredningen ifrågakomma för den som omedelbart före reformens genomförande innehar tjänstebostad, oavsett om bostaden bibehåller sin karaktär av tjänstebostad eller om den övergår till att bli uthyrningsbostad.

De för innehavare av tjänstebostad, som behåller sin karaktär av dylik bostad, föreslagna reglerna har efter en i anslutning till remissbehandlingen gjord omredigering den utformning, som återfinnes i det såsom bilaga A till statsrådsprotokollet intagna författningsförslaget. I sina huvuddrag innebär bestämmelsen att, om tjänstebostadshyran med mer än 25 % överstiger tidigare gällande hyres- eller bostadsavdrag, såsom hyra under första året må uttagas endast det belopp, som överstiger det förutvarande avdraget med angivna procenttal. Intill dess hyresskillnaden utjämnats skall under föl-

jande år uttagas en hyra, som med samma procenttal överstiger den uttagna hyran för det närmast föregående året.

Tjänstebostadsutredningens förslag beträffande övergångsbestämmelser för innehavare av sådan tjänstebostad, som övergår till att bli uthyrningsbostad, innebär, att motsvarande regler om skydd beträffande hyresuttag bör gälla som för innehavare av nyssberörda tjänstebostäder. Hyresuttagskyddet föreslås emellertid skola kombineras med en kvarboenderätt under två år under förutsättning att vederbörande kvarstår i samma befatning. Vad sålunda föreslagits kan jag i princip biträda. Avsedda föreskrifter torde, såsom också föreslagits av utredningen, böra inflyta såsom övergångsbestämmelser till de i detta sammanhang erforderliga ändringarna i respektive avlöningsreglementen.

Jag torde i anslutning till denna redovisning av de övergångsbestämmelser, som skulle ha avseende å de blivande uthyrningsbostäderna, få anknyta till den tidigare lämnade redogörelsen för de förslag i prop. 1961: 128, som behandlar frågan om slopande av hyreskontrollen för statsverkets uthyrningsbostäder. Såsom därav framgår har järnvägsstyrelsen, med instämmande av flera remissorgan, förordat, att statens tjänstebostadsnämnd under en övergångstid i samband med tjänstebostadsreformens ikraftträdande skall ha att avgöra tvister beträffande hyressättningen för statliga uthyrningsbostäder. Det förutsattes i nämnda proposition, att frågan fick närmare övervägas i samband med genomförandet av tjänstebostadsreformen.

Angivna förslag torde böra behandlas i förevarande sammanhang. Med hänsyn till den ändring i förutsättningarna, som hyreskontrollens slopande innebär i förhållande till underlaget för 1956 års principbeslut, finner jag det motiverat, att till statens tjänstebostadsnämnds avgörande skall kunna hänskjutas frågor rörande fastställande av de hyror, som med avseende å statsverkets uthyrningsbostäder å hyresreglerad ort skall gälla från tidpunkten för tjänstebostadsreformens ikraftträdande. En jämförelse ligger emellertid nära till hands med den motsvarande besvärsmöjlighet, som infördes vid avvecklingen av folkskolans tjänstebostäder och för vilken jag nyss redogjort. Angivna bestämmelse infördes utan att skäl, motsvarande de nu aktuella, var för handen. Med hänsyn härjämte till att angivna besvärsmöjlighet för folkskolans område införts jämväl och främst i fråga om bostäder på icke hyresreglerade orter, kan det enligt min mening vara anledning överväga om en begränsning till statsverkets uthyrningsbostäder å hyresreglerad ort bör upprätthållas. Jag finner vissa skäl tala för att en motsvarande möjlighet i samband med reformens genomförande tillskapas jämväl för de övriga fall, där i detta sammanhang fråga uppkommer om att fastställa den första tillämpliga hyran. Skulle denna väg väljas, uppstår frågan huruvida statens tjänstebostadsnämnd eller vederbörande länsstyrelse skall fungera som besvärinstans. Även om skäl kunde finnas att, på sätt skedde beträffande folkskolans lärarbostäder, utnyttja den sakkunskap och kännedom om de lokala förhållandena, som länsstyrelserna besitter, an-

ser jag dock i förevarande sammanhang en centralisering böra ske av frågnas bedömande till statens tjänstebostadsnämnd.

Jag förordar i anslutning till det anförda, att möjlighet att hänskjuta hyrestvister till statens tjänstebostadsnämnd införes i alla de fall, då tjänstebostadsinnehavare vid reformens genomförande kvarbor i bostad, som övergår till att bli uthyrningsbostad. Föreskrifter härom kan lämpligen meddelas i anslutning till de övriga övergångsbestämmelser, som avses skola gälla för innehavare av nämnda bostäder.

Jämväl vissa andra övergångsbestämmelser kan komma att bli erforderliga i samband med reformens genomförande.

I anslutning till vidtagandet av förut angivna åtgärder för tjänstebostadsreformens genomförande bör vissa nu gällande föreskrifter upphävas. Sålunda medför utfärdandet av den föreslagna kungörelsen om tjänstebostadshyra m. m. att cirkuläret den 21 mars 1941 (nr 179) angående bestämmande av ersättning för tjänstebostad kan upphävas. Genom den nya bostadsordningen ersätts bl. a. kungörelsen den 30 december 1922 (nr 626) angående tjänstebostäder i vissa statsverket tillhöriga byggnader ävensom kungörelsen den 28 januari 1938 (nr 48) med vissa bestämmelser angående tjänstebostäder för lärare vid statens undervisningsväsende. Såsom förutsatts i 1956 års principbeslut bör vidare vid reformens genomförande kungörelsen den 2 december 1921 (nr 687) angående statsbidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden upphöra att gälla, därvid föreskrift bör meddelas om att hittills gällande bestämmelse om maximihyra ej längre skall tillämpas heller beträffande bostäder, för vilkas anskaffande statsbidrag redan utgått. Samtidigt härmed torde i anslutning till förut redovisade förslag av lärarbostadsutredningen och 1952 års tjänstebostadsutredning få meddelas föreskrifter om återbetalning i vissa fall av tidigare åtnjutna statsbidrag. Behov av upphävande eller ändring av åtskilliga andra nu gällande beslut och föreskrifter kan förutses föreligga i samband med reformens genomförande.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser och vidtaga de åtgärder i övrigt, som i enlighet med vad här förut anförts kan erfordras i samband med tjänstebostadsreformens genomförande. Riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t torde böra utverkas att vidtaga ändringar i de statliga avlöningsreglementena i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående anförts.

III. Vissa frågor rörande ersättning vid tjänsteresa med egen bil

Enligt 2 § 1 mom. kungörelsen 1952:780 (senast ändrad genom SFS 1960:283) utgår resekostnadsersättning vid tjänsteresa med egen bil med vissa i stadgandet närmare angivna belopp, uttryckta i öre per kilometer. I 2 mom. samma paragraf föreskrives att vid tjänsteresa inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län skall utgå tilläggser-

sättning med 1 öre per kilometer under tiden den 1 juli—den 30 november samt eljest med 2 öre per kilometer inom Västernorrlands och Jämtlands län och 4 öre per kilometer inom Västerbottens och Norrbottens län.

I kungörelsen anges kilometerersättningar dels för mindre bil med en tjänstevikt under 1 100 kilogram och dels för större bil med en tjänstevikt om minst 1 100 kilogram. Resekostnadsersättning skall beräknas för mindre bil, dock att enligt 3 § andra stycket kungörelsen medgivande för förrättningsman att utan s. k. kostnadsjämförelse uppbara ersättning för tjänsteresa med egen bil må avse större bil, såvida användande av sådan bil anses oundgängligen nödvändigt för fullgörande av förrättningsmannens åligganden. Föreligger skyldighet att enligt bestämmelserna i 4 § första stycket allmänna resereglementet verkställa kostnadsjämförelse för varje resa, kan sålunda ersättning för större bil icke komma ifråga. Enligt av statens sakrevision gjorda beräkningar belöper sig statsverkets merkostnad vid medgiven användning av större bil till en krona per mil vid 1 000 miles körning per år.

I anslutning till förslag från statens sakrevision, vilka redovisades i prop. 1960: 136, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 2 december 1960 åt sakrevisionen att verkställa utredning rörande grunderna för och beräkningen av tilläggsersättning vid tjänsteresa med egen bil i de nordligare länen ävensom förutsättningarna för medgivande för förrättningsman att utan kostnadsjämförelse erhålla reskostnadsersättning för tjänsteresa med s. k. större bil.

Sakrevisionen har i skrivelse den 20 februari 1961 redovisat resultatet av den verkställda utredningen. Av skrivelsen framgår att i anledning av uppdraget överläggningar under hand förts med företrädare för vissa centrala myndigheter och myndigheter i norrlandslänen. Uppgifter om kostnaderna för bilanvändning har inhämtats vid besök hos bilverkstäder i Luleå, Boden, Lycksele, Umeå och Östersund. I besöken har deltagit, förutom av sakrevisionen anlitad expert, representanter för vissa personalorganisationer. Vidare har beträffande tilläggsersättning överläggningar förts med representanter för SACO, Statstjänarkartellen, Statstjänstemännens riksförbund och TCO:s statstjänstemannasektion. Nämnda organisationer har även fått tillfälle att framföra sina principiella synpunkter på spörsmålet om större bil.

Jag torde nu få anmäla sakrevisionens förslag.

Tilläggsersättning vid tjänsteresa med egen bil i de nordligare länen. I en vid sakrevisionens skrivelse fogad, av en särskild utredningsman inom sakrevisionen upprättad promemoria erinras om att de ersättningsbelopp, som utgår vid tjänsteresa med egen bil, är baserade på för hela landet representativa genomsnittliga kostnader med beaktande av de speciella förhållanden, som mera allmänt kan anses karakterisera tjänsteresor med egen bil. Härav följer att relationen mellan kostnad och ersättning vid i övrigt lika förhållanden varierar bl. a. olika landsdelar emellan. Denna skillnad

har ansetts särskilt framträdande i de nordligare länen och har föranlett, att sedan lång tid tillbaka där utgått tilläggsersättning till kilometerersättningarna.

De i samband med utredningen gjorda beräkningarna rörande tilläggsersättning har grundats på inhämtade uppgifter om frekvenser och kostnader vid bilanvändning i Norrland för de olika i den s. k. bilkalkylen ingående posterna. Härav föranledda avvikelser i förhållande till den på genomsnittet för hela landet grundade beräkningen (normalkalkylen) visar bl. a., att kostnadsökningarna är störst för de fasta kostnadsposterna frakt, försäkring och garage. Sistnämnda post innefattar även täckning för i samband med tjänsteresa vid stark kyla uppkommande utgifter för varmgarage, anslutning av el-motorvärmare samt tomgångskörning. Härigenom har enligt vad sakkrevisionen framhåller en av personalorganisationerna tidigare väckt fråga om »biltraktamenten» vunnit beaktande. Av de rörliga kostnadsposterna har för mindre bil kostnaden för bensin grundats på en förbrukning av 1 liter/mil mot 0,95 liter/mil enligt normalkalkylen. I fråga om posten reparationskostnader framgår av promemorian, att den till något mer än 12 % beräknade kostnadsökningen efter förslag av personalorganisationerna höjts till 14 %. Sistnämnda höjning motiveras av icke direkt mätbara kostnader i samband med långa resor till och från reparationsverkstäder. Denna kostnadspost har bl. a. påverkats av att icke belagda eller ej oljegrusbehandlade vägar förekommer i förhållandevis stor omfattning. Enligt uppgifter från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen finns anledning räkna med att nuvarande proportion mellan bunden väg i sydligare delar av landet respektive i Norrland även på längre sikt blir bestående.

De kostnadshöjande faktorerna har vid den verkställda undersökningen befunnits vara i stort sett mera framträdande i inlandet än i kustlandet, liksom de också är mera kännbara i områdets nordliga delar än i dess sydliga.

Statens sakkrevision föreslår, att tilläggsersättning liksom hittills skall utgå vid resor inom de fyra nordligaste länen. Revisionens förslag beträffande tilläggsersättningarnas storlek innebär, att vid resa inom samtliga fyra län under hela året skall utgå ersättning med 2 öre per kilometer och att därutöver under tiden den 1 december—den 30 juni vid resa inom Västerbottens och Norrbottens län skall utgå ytterligare ersättning med 2 öre per kilometer.

I förhållande till beloppen av nu utgående tilläggsersättningar innebär förslaget en höjning inom samtliga fyra län med 1 öre per kilometer under tiden den 1 juli—den 30 november. Förslagets förverkligande beräknas, där-est till utgångspunkt tas en över året jämnt fördelad medelkörslängd av 1 000 mil per år, medföra en kostnadsökning av i runt tal 90 000 kronor per år. Såsom en följd av att de föreslagna tilläggsbeloppen grundats på ett faktiskt underlag kommer å andra sidan vissa poster i normalkalkylen att något

sänkas. Dessa sänkningar påverkar dock ej i dagsläget storleken av utgående kilometerersättningar.

Personalorganisationerna har förklarat sig godtaga det framlagda förslaget.

Förutsättningarna för medgivande att erhålla resekostnadsersättning för tjänsteresa med s. k. större bil. I den vid sakrevisionens skrivelse fogade promemorian har uppdragits vissa allmänna riktlinjer beträffande förutsättningarna för medgivande att erhålla resekostnadsersättning för tjänsteresa med större bil. Härvid har till utgångspunkt tagits dels en jämförelse mellan de egenskaper, som kännetecknar mindre respektive större bilar, dels ock de speciella betingelser, som kan föranleda behov av större bil. Sammanfattningsvis framhålles i promemorian att, även om större och tyngre bilar i allmänhet är överlägsna i fråga om bekvämlighet, den mindre bilens prestanda kan anses vara otillräckliga endast under vissa särskilda förhållanden. Som exempel på dylika förhållanden anges långa dagsresor, svåra yttre betingelser, krävande tjänsteuppdrag och bogsering av släpvagn med tungt bagage. Dessa faktorer anses dock endast i undantagsfall var för sig göra sig så starkt gällande, att mindre bil ej lämpligen kan begagnas. Begagnande av större bil mot ersättning torde därför i regel böra förutsätta, att en kombination av särskilda förhållanden är för handen och att de förekommer med en viss frekvens.

I promemorian anföres vidare, att den nuvarande bestämningen av begreppet större bil — en tjänstevikt av minst 1 100 kilogram — icke utgör någon garanti för en önskvärd större kapacitet hos fordonet. Vikten är endast en av de komponenter, som härvidlag kan vara avgörande. Det har emellertid visat sig att det skulle vara förenat med betydande svårigheter att genom tekniska data etc. åstadkomma en mera tillfredsställande definition av begreppet större bil. I promemorian föreslås, att myndighetens prövning i här ifrågavarande ärenden skall omfatta jämväl frågan, huruvida viss föreslagen biltyp kan godtagas såsom större bil.

Enligt 2 § 3 mom. förenämnda kungörelse kan myndighet under vissa förutsättningar tillerkänna förrättningsman särskild transportkostnadsersättning. För medgivande av sådan ersättning med högre belopp än normalbeloppet krävs att myndigheten haft samråd med statens sakrevision. I promemorian föreslås att ett liknande samrådsförfarande skall föreskrivas i fråga om myndighets medgivande för förrättningsman att utan kostnadsjämförelse erhålla ersättning för tjänsteresa med större bil. Som samrådsmyndighet föreslås riksrevisionsverket. Samråds skyldigheten bör enligt vad som uttalas i promemorian avse varje beslut om medgivande och varje byte av större bil efter den 1 juli 1961.

Sakrevisionen delar dessa i promemorian framförda synpunkter. Revisionen finner det angeläget, att den i promemorian föreslagna samråds skyldigheten införes. I avvaktan på erfarenheter av samrådsförfarandet föreslås i övrigt ej någon ändring i kungörelsens bestämmelser. Sakrevisionen framhåller avslutningsvis, att — även om det är vanskligt att förutse resultatet

av en på förordade principer grundad prövning — de uppgifter, som inhämtats om motiven för lämnade medgivanden beträffande större bil, tyder på att en viss begränsning av antalet medgivanden kan komma i fråga.

Personalorganisationerna har förklarat sig godtaga sakrevisionens förslag om samrådsförfarande.

Departementschefen

Det ankommer på Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om ersättning för tjänsteresa med egen bil. Vid tidigare tillfällen, då ändringar i bilersättningskungörelsen varit aktuella, har emellertid de tilltänkta ändringarna redovisats för riksdagen. I analogi härmed får jag nu för riksdagens kännedom i korthet redovisa mitt ställningstagande till de av sakrevisionen framlagda förslagen.

Jag delar sakrevisionens uppfattning att tilläggsersättning alljämt bör utgå vid tjänsteresa inom de fyra nordligaste länen och finner mig även kunna godtaga de föreslagna ersättningarna.

Sakrevisionen har föreslagit, att myndighets beslut i fråga om medgivande att uppbära ersättning för användande av större bil skall föregås av samråd med riksrevisionsverket. Med hänsyn till vikten av att åstadkomma största möjliga enhetlighet vid bedömningen av här avsedda frågor finner jag mig kunna godtaga detta förslag.

Sakrevisionen har vidare föreslagit, att myndighets prövning av ansökan om här avsett medgivande skall omfatta jämväl den typ av bil, med vilken tjänsteresorna företas. Enligt sakrevisionens mening bör en förutsättning för medgivande till ersättning, beräknad efter normerna för större bil, vara att bilen i fråga på ett påtagligt bättre sätt än bilar, hänförliga till kategorien mindre bil, tillgodoser de med användningsförhållandena i det speciella fallet förenade kraven. Med hänsyn till de merkostnader för statsverket, som uppkommer genom utgivande av ersättning för användande av större bil, finner jag det vara angeläget att angivna synpunkter vinner beaktande. Sakrevisionen har på denna punkt ej föreslagit någon ändring i bilersättningskungörelsen. Avsikten synes vara att frågan om beaktande av bilypens lämplighet för användningsförhållandena skall ingå i samrådsförfarandet. Anledning synes mig därför saknas att i detta sammanhang ingå på formerna för prövningen eller de närmare bedömningsgrunderna.

IV. Ersättning till vissa deltagare i kurser i företagsdemokrati m. m.

Enligt cirkulär till statsmyndigheterna den 30 maj 1958, nr 384, må myndighet medge statlig befattningshavare, som är ledamot (suppleant) i samarbets- eller företagsnämnd eller är företagsombud (suppleant för ombud), rätt att vid deltagande i kurs i företagsdemokrati m. m. dels bibehålla oavkortad lön under tre dagar jämte, i förekommande fall, erforderlig restid, dels ock vid resor från hemorten till kursorten och åter uppbära resekost-

nadsersättning och traktamente såsom vid tjänsteresa enligt allmänna rese-reglementet. Motsvarande gäller för sådan sekreterare i samarbets- eller företagsnämnd, som ej är ledamot i nämnden, under förutsättning dock att han är tjänsteman med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Bestämmelserna i cirkuläret har meddelats av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens vid skilda tillfällen givna bemyndiganden (rskr 1950: 169, 1955: 306 och 1958: 250).

Under tiden 27—29 april 1960 anordnade civildepartementet en kurs i företagsdemokrati för bl. a. ledamöter i företagsnämnden vid länsarbetsnämnden i Jönköpings län. En av de i kursen deltagande ledamöterna var vice ordföranden i länsarbetsnämnden, vilken ej innehade statsanställning. I skrivelse den 15 juli 1960 har *arbetsmarknadsstyrelsen* hemställt bl. a. att Kungl. Maj:t måtte tillerkänna denne ledamot ersättning för förlorad arbetsinkomst under tiden för deltagande i kursen med sammanlagt 270 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser det oegentligt, att privatanställd ledamot i statlig företagsnämnd i ersättningshänseende är sämre ställd än ledamot som är statsanställd. Styrelsen anför härutöver bl. a. följande.

I vart fall vice ordförande och ledamöter i länsarbetsnämnd, tillika i regel länsarbetsnämndens representanter i företagsnämnden, är emellertid ofta anställda i privat tjänst eller är egna företagare. Till följd härav måste det naturligen inträffa, att även sådan representant blir utsedd att deltaga i kurser i företagsdemokrati m. m. Enligt styrelsens uppfattning bör likväl även dylik företagsnämndsledamot kunna erhålla ersättning för den arbetsinkomst, som han kan komma att förlora när han deltar i sådan kurs.

Nu ifrågakarande problem torde kunna bli aktuellt även framdeles och jämväl för andra statliga myndigheter med lekmannarepresentation. Med hänsyn härtill synes det styrelsen ändamålsenligt, att ovan nämnda cirkulär kompletteras med en bestämmelse som medger myndighet att besluta om ersättning åt företagsnämndsrepresentant i fall som förevarande. Styrelsen vill i sammanhanget erinra om liknande föreskrift i punkt 6 fjärde stycket i bestämmelser angående företagsnämnder m. m. inom statsförvaltningen, intagna i Kungl. Maj:ts cirkulär den 19 december 1958 (SFS nr 662).

Med stöd av det anförda hemställer styrelsen om sådan komplettering av cirkuläret 1958: 384, att myndighet tillerkännes rätt att avgöra om och i vad mån ersättning vid deltagande i kurs i företagsdemokrati och därmed sammanhängande ämnen skall utgå av myndighetens medel till sådan företagsnämndsledamot (suppleant), som icke är statlig befattningshavare.

Jag har ingen erinran mot att myndighet på sätt arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit medgives rätt att besluta om ersättning åt sådan ledamot (suppleant) i företagsnämnd, som ej är statsanställd. Medgivandet bör enligt min mening omfatta även sådan sekreterare i företagsnämnd, som ej är ledamot av nämnden och ej är underkastad statliga avlöningsbestämmelser.

I cirkuläret 1958: 384 bör i enlighet härmed intagas föreskrift om rätt för myndighet att avgöra om och i vad mån ersättning skall utgå av myndighetens medel till sådan icke statsanställd deltagare i kurs i företagsdemokrati, som är ledamot, suppleant eller sekreterare i företagsnämnd.

Det torde kunna förekomma att en person, som ej är ledamot, suppleant eller sekreterare i företagsnämnd, i någon av dessa egenskaper ingår i underkommitté till företagsnämnden. Med nuvarande utformning av bestämmelserna kan sådan person vid deltagande i kurs i företagsdemokrati ej erhålla någon av de förmåner, som avses i cirkuläret. För att öppna möjlighet härtill bör meddelas en föreskrift innebärande att vad i cirkuläret sägs om samarbets- eller företagsnämnd även skall avse underkommitté till företagsnämnd.

Därest riksdagen godkänner vad sålunda föreslagits, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om ersättning för förlorad arbetsinkomst åt den i arbetsmarknadsstyrelsens framställning avsedda företagsnämndsledamoten.

Om framdeles ytterligare ändringar av bestämmelserna i cirkuläret 1958: 384 skulle visa sig erforderliga, torde det — om riksdagen ej har något däremot att erinra — ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom, såsom f. n. gäller i fråga om de i cirkuläret den 19 december 1958 (nr 662) angående företagsnämnder m. m. inom statsförvaltningen intagna ersättningsbestämmelserna.

V. Förbättring av vissa skadeståndslivräntor

Staten utger i vissa fall ersättningar av skadeståndsnatur till personer, som fått sin arbetsförmåga helt eller delvis nedsatt på grund av olycksfall eller yrkessjukdom m. m., och till efterlevande makar till personer, som avlidit av sådan anledning.

Rätten till ersättning i fall av angivna slag har vanligen grundats genom dom eller dom i förening med riksdagsbeslut eller enbart genom sådant beslut, stundom även genom avtal eller avtal i förening med riksdagsbeslut. Å förenämnda ersättningar kan tillägg utgå enligt av riksdagen fastställda grunder.

Systematiskt indelas ifrågavarande ersättningar med hänsyn till metoden för ersättningsbeloppens beräkning i två huvudgrupper, typ I och typ II.

Typ I omfattar ersättningar, som av riksdagen fastställts att utgå enligt grunderna för 1901 års olycksfallsersättningslag eller 1916 års olycksfallsförsäkringslag eller någon av militärsättningsförordningarna eller annan författning inom hithörande områden, ävensom ersättningar bestämda till ungefärligen det belopp, varmed de vid tillämpning av sådan författning skulle ha utgått.

Typ II omfattar övriga av riksdagen fastställda ersättningar samt ersättningar, som fastställts i annan ordning.

Storleken av här ifrågavarande ersättningar regleras för närvarande genom Kungl. Maj:ts brev den 30 december 1955 till riksförsäkringsanstalten angående tillägg till vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom m. m.

Enligt föreskrifterna i nämnda brev skall å skadestånd av typ I tillägg ut-

gå med så stort belopp, att skadestånd och tillägg tillsammans motsvarar vad som skulle ha utgått, därest omreglering skett enligt endera av två författningar, nämligen förordningen den 2 juni 1950 (nr 262) angående omreglering av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, i dess lydelse jämlikt förordningen den 3 juni 1955 (nr 363) samt förordningen den 17 juni 1955 (nr 470) angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m. Härigenom har skadestånd av typ I förbättrats i samma mån som författningssenliga ersättningar i fall av militärskada respektive olycksfall i arbete, inträffade före den 1 januari 1955.

Å skadestånd av typ II utgår enligt en i brevet intagen särskild tabell procentuella tillägg. Tilläggen är graderade efter skadans svårighet på så sätt, att skadade med över 75 procent invaliditet som regel erhåller full kompensation för levnadskostnadsökningen intill år 1953, medan till skadade med över 50 men högst 75 procent invaliditet utgår tre fjärdedels och till skadade med 30—50 procent invaliditet halv sådan kompensation. Tilläggen förbehålles skadade med minst 30 procent invaliditet. Tilläggen utgår endast till 67 års ålder. Efterlevande makar jämställs med avseende å rätt till tillägg med skadade med 30—50 procent invaliditet.

Statskontoret och riksförsäkringsanstalten har år 1960 i remissutlåtanden över en till Kungl. Maj:t ingiven ansökning ifrågasatt viss omreglering av äldre skadeståndslivräntor.

Kungl. Maj:t uppdrog genom beslut den 20 januari 1961 åt riksförsäkringsanstalten att verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag angående förbättring från och med den 1 juli 1961 av här förut avsedda ersättningar av typ II.

Riksförsäkringsanstalten har i en den 24 februari 1961 dagtecknad skrivelse redovisat resultatet av den begärda utredningen. Ämbetsverket erinrar inledningsvis om att genom 1955 års omregleringsbestämmelser ersättningar av typ I i förekommande fall har erhållit en kompensation, som i regel ej kommit andra till typ II hänförliga fall till del än sådana, där en författningssenlig livränta utgår vid sidan av skadeståndet. Anstalten anför vidare.

Nu förevarande uppdrag tar sikte på att i ersättningshänseende bringa typfallen II i paritet med typ I hänförliga fall. Typfallen II skola alltså ej erhålla en bättre ställning än fall enligt typ I, varav följer, att hänsyn ej skall tagas till den försämring av penningvärdet, som inträtt på senare år.

Med nu angivna målsättning synas omregleringsbestämmelserna med vederbörliga ändringar böra göras tillämpliga å av omregleringarna tidigare oberörda fall tillhörande typ II.

Riksförsäkringsanstalten uttalar att man vid en omreglering av ifrågakommande till typ II hänförliga ersättningar i första hand torde ha att i behövlig mån reducera den till grund för skadeståndet liggande arbetsförtjäns- ten till belopp, som vid tiden för olycksfallets inträffande utgjorde maximi- belopp enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag. Omreglering bör därefter ske i enlighet med bestämmelserna i omregleringsförfattningarna. I den mån

det vid omregleringen visar sig, att den ersättningsberättigade därigenom skulle erhålla en förbättring i ersättningsförmånerna, skulle han tillerkännas ett häremot svarande tillägg. Därest hittillsvarande förmåner är fördelaktigare, skulle han få bibehållas vid dessa.

Enligt ämbetsverkets mening kan frågan i vad mån från annan statlig myndighet än riksförsäkringsanstalten utgående ersättningar kommer att förbättras icke avgöras utan närmare undersökning i de enskilda fallen. En sådan undersökning måste enligt verkets uppfattning komma till stånd innan nya föreskrifter utfärdas i ämnet. Ämbetsverket är berett att efter härom av Kungl. Maj:t meddelat uppdrag infordra uppgifter och vidta nämnda undersökning.

Statskontoret, generalpoststyrelsen, telestyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen har i avgivna remissutlåtanden över riksförsäkringsanstaltens förslag förklarat sig icke ha funnit anledning till erinran mot förslaget.

Statskontoret framhåller emellertid att, eftersom samordning i egentlig bemärkelse av ifrågavarande ersättningar icke sker med folkpension eller annan pension av statsmedel, det av organisatoriska och — för delegationen för pensionsutbetalning — av arbetstekniska skäl synes naturligtast, att riksförsäkringsanstalten övertager utbetalningsansvaret och även verkställer den föreslagna omregleringen beträffande de ifrågavarande ersättningar, som nu utgår från annan myndighet.

Departementschefen

Den omreglering, som år 1953 genomfördes beträffande skadeståndslivräntor som staten utger, omfattade både sådana livräntor som utgick enligt grunderna i vissa författningar inom yrkesskadestiftningen och andra livräntor.

Den år 1955 beslutade omregleringen av lagförmåner omfattade däremot ej skadeståndslivräntor av sistnämnda slag. Tillräckliga skäl ansågs då icke föreligga för en omreglering av dessa. Enligt min mening bör åtgärder nu vidtas för att utjämna förefintliga nivåskillnader mellan de olika slagen av livräntor. I sådant syfte bör de tidigare ej omreglerade livräntorna fr. o. m. den 1 juli 1961 omregleras enligt i princip samma grunder, som tillämpas för övriga livräntor.

Riksförsäkringsanstaltens förslag, som lämnats utan erinran av remissmyndigheterna, synes mig vara ägnat att i görlig mån åstadkomma en utjämning av skillnaderna.

Jag finner statskontorets förslag i fråga om det administrativa handhavandet av hithörande arbetsuppgifter beaktansvärt och avser att, i den mån förutsättningar för dess genomförande befinnes föreligga, anmäla frågan därom för Kungl. Maj:t.

Riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att med giltighet från och med den 1 juli 1961 genomföra de avsedda åtgärderna torde böra inhämtas.

VI. Pensionsrätt för vissa personer

Jag torde nu få anmäla frågor om pensionsrätt för vissa personer.

Ingenjören vid statens hantverksinstitut M. A. Milton

Ingenjören M. A. Milton, som är född den 19 juli 1894, var under tiden 12 februari 1942—30 juni 1953 anställd vid statens bränslekommission. I samband med avvecklingen av kommissionen övergick Milton den 1 juli 1953 till anställning vid riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap och den 20 augusti 1953 från riksnämnden till anställning vid den icke statligt reglerade men med bidrag av statsmedel uppehållna verksamheten vid statens hantverksinstitut, där han fortfarande är anställd. Miltons övergång till anställning vid institutet föranleddes av att de arbetsuppgifter, som åvilat honom vid kommissionen, överflyttats till institutet. Under i genomsnitt 6 månader om året av tidsperioden 20 augusti 1953—30 juni 1957 har Milton fullgjort sådana uppgifter, som tidigare ålegat honom i hans anställning hos statens bränslekommission. Avlöningen härför har bestritts av medel ur fonden för försöks- och forskningsverksamhet på bränsleområdet. För den övriga tjänstgöringen vid institutet har avlöning utgått av de medel, som stått till förfogande för institutets normala kursverksamhet.

År 1950 hade Milton — räknat fr. o. m. den 1 juli 1948 — tillerkänts pensionsrätt jämlikt kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 537) med föreskrifter angående pensionering av vissa befattningshavare vid statens krisorgan. Miltons anställning hos hantverksinstitutet har fr. o. m. den 1 juli 1957 registrerats hos statens pensionsanstalt och därigenom blivit förenad med statlig pensionsrätt. Tiden 20 augusti 1953—30 juni 1957 får enligt beslut av pensionsanstalten tillgodoräknas honom under förutsättning att engångsavgift erlägges. Så har hittills icke skett.

Milton har hos Kungl. Maj:t anhållit att krispensionsbestämmelserna måtte få tillämpas på hans anställning vid hantverksinstitutet under sistnämnda tidsperiod.

Statens hantverksinstitut har i sitt utlåtande i ärendet såsom anledning till att Miltons pensionsfråga icke förrän den 1 juli 1957 ordnats genom registrering hos pensionsanstalten angivit det förhållandet, att institutet i ovisshet om verksamhetens fortsättande icke ansett sig kunna bereda Milton en mera stadigvarande anställning. Förutsättningar härför hade dock sedermera uppstått. Institutet, som uppgivit sig i avsaknad av medel ej kunna erlägga engångsavgift, tillstyrker ansökningen med framhållande härvid av sambandet mellan Miltons arbetsuppgifter vid institutet och vid statens bränslekommission.

Statens pensionsanstalt tillstyrker också bifall till framställningen. Enligt anstalten kunde såsom en alternativ form för lösande av pensionsfrågan övervägas, att Milton får tillgodoräkna nämnda tid för pension genom att

statsbidrag beviljas till engångsavgiften. Med hänsyn till nu gällande system för finansiering av verksamheten vid institutet vill dock pensionsanstalten för sin del ogärna tillstyrka en sådan bidragsgivning.

Statskontoret har i utlåtande över ansökningen förklarat sig icke ha något att erinra mot att statsbidrag medges till hälften av de ifrågasatta engångsavgifterna. Ämbetsverket finner sig däremot svårigen kunna tillstyrka, att sådant bidrag lämnas till engångsavgifter avseende tid, under vilken avlöning åtnjutits av kursverksamhetsmedel.

I betraktande av att Milton övergick till statens hantverksinstitut i samband med att hans arbetsuppgifter överflyttades dit, synes det mig skäligt, att den tid han före anställningens registrering var anställd hos hantverksinstitutet och sysslade med nämnda arbetsuppgifter tillgodoräknas honom i pensionshänseende. Jag föreslår, att tillgodoräkning medges på sådant sätt, att Milton beträffande de delar av tidsperioden 20 augusti 1953—30 juni 1957, under vilka han varit sysselsatt med de överflyttade uppgifterna, med beaktande av tjänstgöringens omfattning bibehålles vid pensionsrätt enligt krispensionsbestämmelserna. Huruvida angivna tidsperiod i övrigt skall få tillgodoräknas torde få bli beroende av om engångsavgift erlägges.

Rektorn vid sociala barnavårdsseminariet W. Isberg

Riksdagen beslöt år 1956 (prop. 157, SU 120, rskr 273) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om personlig pensionsrätt i anknytning till SPA-reglementet för rektorn vid sociala barnavårdsseminariet H. Wanre. Den avsedda pensionsrätten har sedermera i enlighet med allmänt riksdagsbemyndigande (prop. 1959: 151, SU 110, rskr 258) ersatts av en till SPR anknuten personlig pensionsrätt.

Styrelsen för sociala barnavårdsseminariet har i skrivelse den 25 januari 1961 meddelat, att Wanre den 14 september 1960 avgått från sin anställning och efterträtts av rektorn tillika skolchefen vid det obligatoriska skolväsendet i Värmdö kommun W. Isberg. Denne är tjänstledig från sistnämnda anställning till och med den 30 juni 1961 och avgår då från densamma. Seminariestyrelsen hemställer om medgivande för Isberg att även efter utgången av juni 1961 kvarstå med statlig pensionsrätt som om han vore anställd vid det obligatoriska skolväsendet.

Socialstyrelsen och *statens pensionsanstalt* tillstyrker, att pensionsrätt beredes Isberg. Pensionsanstalten uttalar vidare, att pensionsrätten tills vidare bör vara personlig, därest ej resultatet av den pågående SPA-utredningen skulle föranleda annat, och förutsätter avgiftsberäkning enligt särskilda grunder.

Samma skäl som år 1956 föranledde riksdagsbeslut om personlig pensionsrätt för den dåvarande rektorn vid sociala barnavårdsseminariet mot särskilda huvudmansavgifter synes mig tala för att sådan rätt på motsvarande villkor beredes den nuvarande rektorn W. Isberg.

Pension i vissa fall i samband med civilförsvarets omorganisation

Med stöd av riksdagens bemyndigande (skr. 1948: 448) kan Kungl. Maj:t från anslaget Diverse pensioner och understöd m. m. bevilja s. k. riksdagspensioner till f. d. anställningshavare i statens tjänst.

Under innevarande budgetår har i två fall sådan pension med stöd av bemyndigandet beviljats personer, som i samband med civilförsvarets omorganisation blivit övertaliga och som därvid icke fyllt de i fråga om tjänstår och levnadsålder stadgade förutsättningarna för förtidspension enligt SPR.

Vad sålunda förekommit har jag ansett böra bringas till riksdagens kännedom.

Hemställan

Vad jag i det föregående under I A och D samt IV och V förordat bör i princip träda i kraft den 1 juli 1961, medan vad som förordats under I B och C samt II bör träda i kraft den 1 januari 1962. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kan finnas erforderliga.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att

- 1) i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående föreslagits vidtagna ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings- och pensionsförfattningar, samt
- 2) meddela de föreskrifter och vidtagna de åtgärder i övrigt, som erfordras för genomförande av de framlagda förslagen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

C.-E. Mellgård

Förslag

till

kungörelse angående tjänstebostadshyra, m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Denna kungörelse äger tillämpning beträffande tjänstebostad, som avses i avlöningsreglemente utfärdat av Kungl. Maj:t och för vilken tjänstebostadshyra skall utgå.

2 §.

Såsom tjänstebostad bör anvisas bostad, vilken i fråga om storlek och bechaffenhet i övrigt motsvarar eller i varje fall icke avsevärt avviker från vad som i orten är normalt för personer i tjänstemannens löneläge.

Tjänstebostad omfattar icke garage.

3 §.

Det ankommer, där ej annat särskilt stadgas, på den myndighet, under vars förvaltning tjänstebostaden står, att meddela beslut om hyran för densamma.

4 §.

Tjänstebostadshyran skall motsvara vad en likvärdig bostad betingar i orten. Därest bostaden ej uppfyller de i 2 § angivna villkoren eller särskilda förhållanden sammanhängande med bostadens karaktär av tjänstebostad därtill föranleda, må dock jämkning av hyran ske i den omfattning, som prövas skälig.

I tjänstebostadshyran ingår i förekommande fall ersättning för bostadens uppvärmning och förseende med varmvatten.

5 §.

1 mom. Innan tjänstebostadshyran vid anvisande av tjänstebostad bestämmes eller beslut på initiativ av myndigheten meddelas om ändring av sådan hyra, skall samråd äga rum med statens personalbostadsdelegation och tjänstemannen beredas tillfälle att yttra sig över den hyra, som avses skola utgå för bostaden.

Beslut om tjänstebostadshyra skall delgivas tjänstemannen, som, där ej hyran överensstämmer med av honom tidigare godkänt hyresförslag, har att inom förelagd tid skriftligen meddela myndigheten huruvida han åtnöjes med beslutet eller icke. Meddelar tjänstemannen, att han icke åtnöjes med beslutet, skall frågan om tjänstebostadshyran av myndigheten hänskjutas till statens tjänstebostadsnämnd.

Myndighets beslut om ändring av tjänstebostadshyra skall i här ovan avsedda fall gälla från och med månaden efter den, då beslutet meddelades, eller den senare dag myndigheten bestämmer.

2 mom. Önskar tjänsteman erhålla ändring av gällande tjänstebostadshyra, skall han göra framställning härom till vederbörande myndighet, som, innan beslut i ärendet fattas, har att samråda med statens personalbostadsdelegation. Åtnöjes tjänstemannen icke med beslutet, äger han med angivande av de skäl han önskar åberopa skriftligen underställa frågan statens tjänstebostadsnämnd.

3 mom. Vad i 1 och 2 mom. föreskrives beträffande ordningen för ärendes handläggning ävensom vad där sägs om prövning genom statens tjänstebostadsnämnd skall såvitt gäller ändring av ersättning för bostadsuppvärmning och förseende med varmvatten tillämpas allenast om ändringen avser de grunder, efter vilka ersättningen beräknas.

6 §.

Myndighets beslut om tjänstebostadshyra länder till efterrättelse utan hinder av att frågan hänskjutits till statens tjänstebostadsnämnd.

Över tjänstebostadsnämndens beslut i ärende, som avses i denna kungörelse, må talan icke föras.

7 §.

Beslut om tjänstebostadshyra skall av vederbörande myndighet delgivas statens personalbostadsdelegation.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1962, dock skola föreskrifterna i densamma gälla redan dessförinnan i avseende å åtgärder, som erfordras för de nya bestämmelsernas tillämpning efter ikraftträdandet. Genom kungörelsen upphäves Kungl. Maj:ts cirkulär till statsmyndigheterna den 21 mars 1941 (nr 179) angående bestämmande av ersättning för tjänstebostad.

För tjänsteman, som den 31 december 1961 innehar tjänstebostad, skall under innehav därefter av samma tjänstebostad övergångsvis gälla följande.

Överstiger den i anslutning till kungörelsens ikraftträdande bestämda tjänstebostadshyran för månad med mera än tjugufem procent det hyresavdrag (bostadsavdrag), som tjänstemannen fått vidkännas för december 1961, skall under år 1962 såsom månadshyra utgå det belopp, som överstiger nyssnämnda avdrag med angivna procenttal. Kvarstår därefter någon del av angivna hyresskillnad, skall, intill dess denna utjämnats, gälla följande. Under varje särskilt år skall såsom månadshyra utgå det belopp, som med tjugufem procent överstiger hyran för närmast föregående år, där ej den vid ingången av visst år kvarstående hyresskillnaden skulle utjämnas redan genom uttagande av en lägre månadshyra. Under sist avsedda år skall såsom månadshyra utgå den närmast dessförinnan tillämpliga månadshyran, ökad med det kvarstående skillnadsbeloppet ävensom i förekommande fall beloppet av inträffad höjning av den ursprungliga tjänstebostadshyran, dock högst så stor del av höjningsbeloppet att den sammanlagda höjningen av månadshyran icke överstiger tjugufem procent. Därest ersättning för garage innefattas i hyresavdraget (bostadsavdraget) för december 1961 eller förmån av fritt garage då åtnjutes, skall vid beräkningen av hyresskillnaden till tjänstebostadshyran läggas avtalad hyra för garaget. Hänsyn skall vid ovan avsedda beräkningar icke tagas till uppvärmnings- och varmvattenkostnader.

Sådan höjning av tjänstebostadshyra, som föranletts av vidtagna förbättringar i bostadens standard, må uttagas oberoende av vad i föregående stycke föreskrives.

Förslag
till
kungörelse angående bränslekostnadsgottgörelse

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Denna kungörelse äger tillämpning beträffande tjänstebostad, som avses i avlöningsreglemente utfärdat av Kungl. Maj:t och för vilken tjänstebostads-hyra skall utgå.

2 §.

Innehavare av tjänstebostad, vilken har att ombesörja uppvärmning av bostaden, äger, där bostadens lägenhetsyta överstiger i efterföljande tabell angiven yta, såsom bidrag till täckande av havda bränslekostnader erhålla ersättning (*bränslekostnadsgottgörelse*) för den del därav, som hänför sig till den överstigande ytan.

Tjänstemannens lönegrad	Bränslekostnadsgottgörelse utgår för den yta, var- med lägenhetsytan överstiger nedan angivet antal kvadratmeter
A 1—10	75
11—17	90
18—22	110
23—25	140
26	180
B 1—	180

Upplåter tjänsteman under längre tid mot hyra utrymme i tjänstebosta-
den, må bränslekostnadsgottgörelsen nedsättas efter vad som provas skäligt.

3 §.

Räkning å bränslekostnadsgottgörelse för bränsleår (1 juli—30 juni)
skall, åtföljd av verifikationer å kostnaderna för anskaffat bränsle, snarast
efter bränsleårets slut och senast den 1 oktober av tjänstemannen ingivas till
vederbörande myndighet.

Avflyttar tjänsteman, som enligt 2 § är berättigad till bränslekostnads-
gottgörelse, från tjänstebostad under bränsleåret, skall snarast efter avflytt-
ningen räkning företes å tjänstemannen tillkommande gottgörelse. Vid av-
flyttningen förrådshållet bränsle skall inlösas av myndigheten till belopp,
som motsvarar tjänstemannens kostnader för detta bränsle.

4 §.

Kunna vederbörande myndighet och tjänstemannen icke enas om bränsle-
kostnadsgottgörelsens storlek, skall frågan av myndigheten hänskjutas i vad
gäller prästerlig tjänstebostad till stiftsnämnden och beträffande annan

tjänstebostad till statens tjänstebostadsnämnd. Över stiftsnämnds eller tjänstebostadsnämndens beslut må talan icke föras.

5 §.

Där ej annat särskilt stadgas, skall vid kungörelsens tillämpning med vederbörande myndighet förstås den myndighet, som skulle haft att ombesörja tjänstebostadens uppvärmning, därest denna skyldighet ej åvilat tjänstemannen.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1962.

Bränslekostnadsgottgörelse för bränsleåret 1961/62 till präst, som omedelbart före och efter kungörelsens ikraftträdande innehar samma tjänstebostad, utgår med det belopp, som skulle hava ifrågakommit, om kungörelsen varit gällande från bränsleårets början.

Innehållsförteckning

I. Vissa ändringar i avlöningsreglementena och statens allmänna tjänstepensionsreglemente m. m.	3
A. Statens allmänna avlöningsreglemente (Saar) m. m.	3
B. Prästlönerreglementet (Pr)	8
C. Polislönerreglementet (Plr)	8
D. Statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR) m. m. ..	9
II. Genomförandet av 1956 års principbeslut om en tjänstebostadsreform	10
III. Vissa frågor rörande ersättning vid tjänsteresa med egen bil	18
IV. Ersättning till vissa deltagare i kurser i företagsdemokrati m. m.	22
V. Förbättring av vissa skadeståndslivräntor	24
VI. Pensionsrätt för vissa personer	27
Hemställan	29
Bilaga A. Förslag till kungörelse angående tjänstebostadshyra, m. m.	30
Bilaga B. Förslag till kungörelse angående bränslekostnadsgottgörelse	32